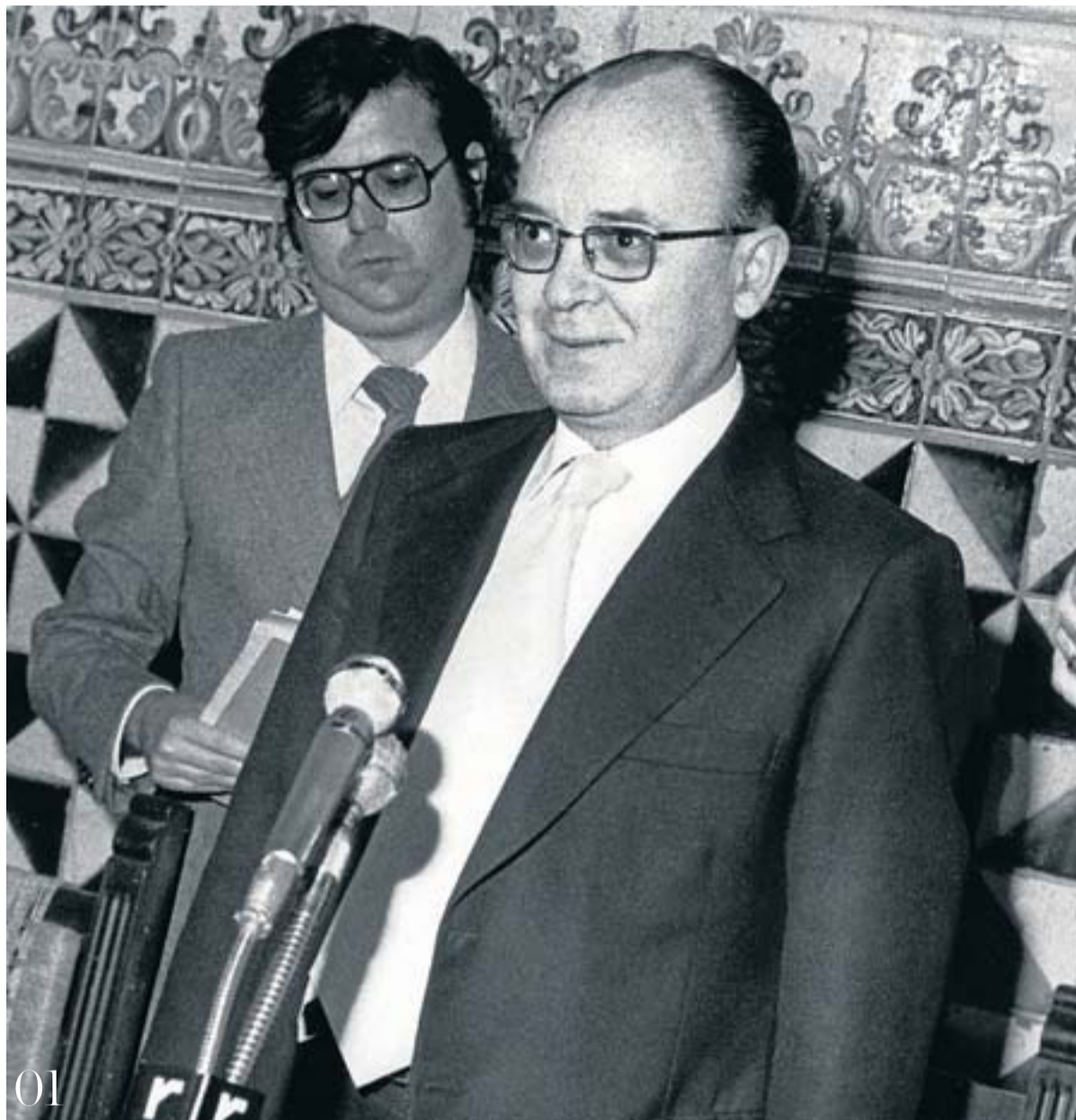

Estellés, el poeta i

Vint anys després de la seva mort, la popularitat del poeta Vicent Andrés Estellés encara creix. La publicació d'un llibre inèdit, la preparació de l'edició crítica de l'obra completa i l'extens calendari d'actes de l'Any Estellés confirmen l'abast incommensurable dels seus milers de poemes

01

a

llegim

44-45

● Entrevista a Monika Zgustová ● Lluís Solà recull els seus assajos sobre poesia a 'La paraula i el món'

46-47

● Francesc Parcerisas i Enric Casasses publiquen dietaris ● 'Les tres morts de K.', de Bernardo Kucinski

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

“**A** cí em pariren i ací estic. / I com que em passen certes coses, / ací les cante, ací les dic”, es pot llegir al *Llibre de meravelles* (1971), un dels poemaris més coneguts de Vicent Andrés Estellés. L'escriptor, nascut a Burjassot l'any 1924, va començar a donar a conèixer la seva intensa i fèrtil obra lírica amb *Ciutat a cau d'orella* (1953), però no seria fins a principis dels 70 que multiplicaria la seva presència editorial. Des del 1948 Estellés havia treballat al diari *Las Provincias*, del qual seria nomenat cap de redacció una dècada més tard, un càrrec que mantindria fins al 1978. Va ser durant els anys dedicats al periodisme que el poeta coneixeria **Eliseu Climent**, que més endavant li publicaria l'obra completa a Edicions 3i4: “Ens vam conèixer l'any 1959, quan vaig entrar a la universitat. Estellés formava part d'una tertúlia en què participaven Manuel Sanchis Guarner, Miquel Dolç, Xavier Casp i Miquel Adlert –recorda–. Casp i Adlert tenien llavors una editorial, Torre, que va publicar obres de Fuster, Beneyto, Valor... i també d'Estellés”.

El grup de la Torre se sumava a Lo Ratpenat, una associació funda-

da el 1878 per Constantí Llombart, Teodor Llorente i Fèlix Pizcueta. Si bé a la dècada dels 60 tant un grup com l'altre no confrontarien la seva valencianitat amb Catalunya, durant els últims anys del franquisme, i especialment a partir de la Transició, se significarien en contra de

les tesis favorables als Països Catalans. “Van ser anys molt complicats per a gent com Estellés i Fuster –diu Climent–. *Las Provincias* va passar de ser un diari oberturista a fer campanyes anticatalanistes bastant brutals”. La paciència del poeta es va acabar esgotant. El 1971 va publi-

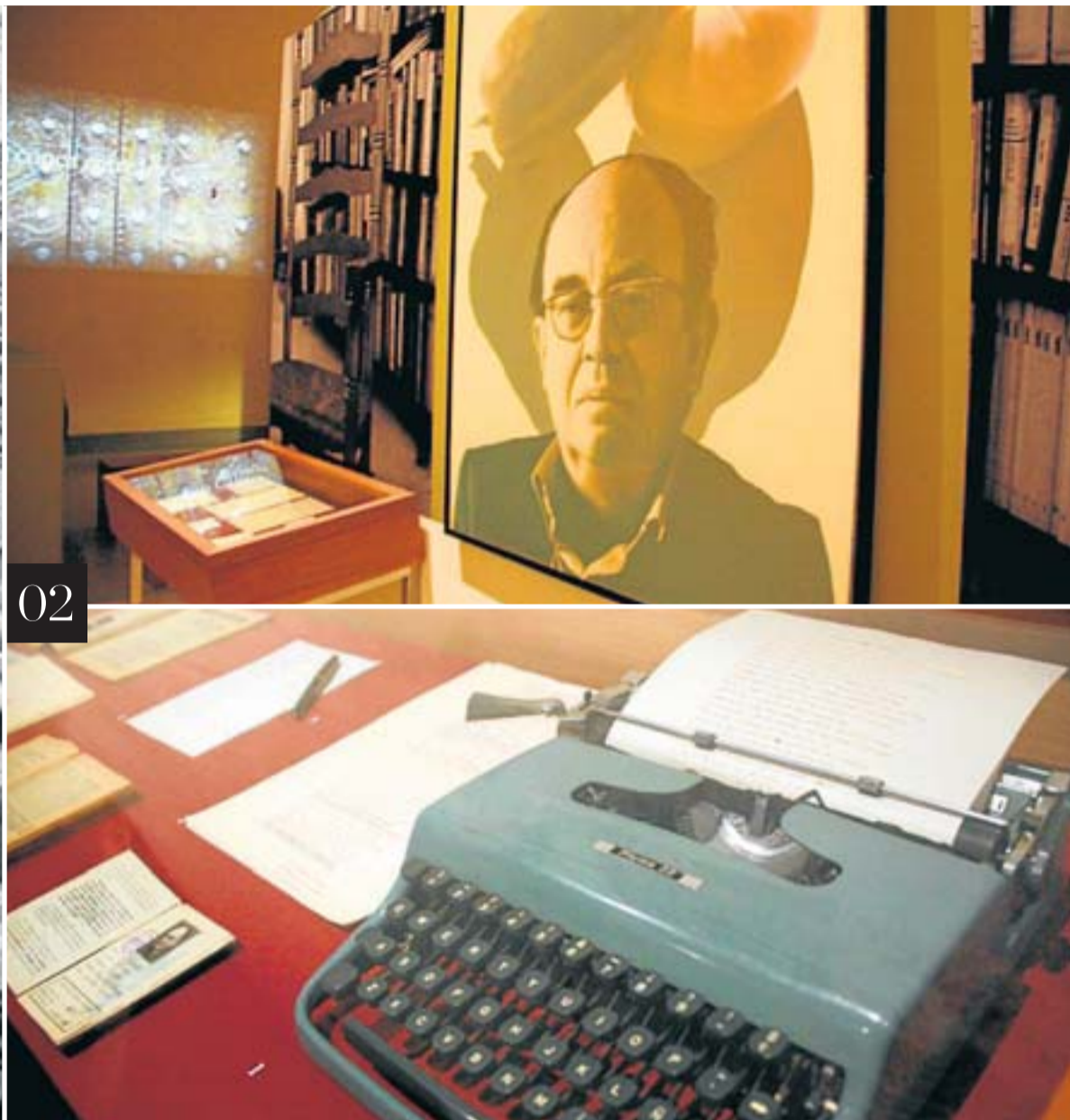
ELS MÚSICS, FASCINATS PER ESTELLÉS

Ovidi Montllor va adaptar una gran quantitat de poemes, entre els quals hi ha Joan Salvat-Papasseit, Pere Quart, Josep Maria de Sagarra, Salvador Espriu i Vicent Andrés Estellés. Primer van ser *El vi* i *Prediccions i conformitats* (*Crònica d'un temps*, 1973), després li va tocar el torn a *Els amants* (*A Alcoi*, 1974), i finalment va arribar *Ovidi Montllor diu 'Coral romput'* (1979), en què recita un dels exercicis d'introspecció autobiogràfica més impressionants del poeta, que amb la veu de Montllor sumen un valor afegit a l'impacte de la paraula original: “Recordem

aquell estiu horrible / amb la mort a l'esquena o entre el pit i l'esquena, / semblant un colomí calent de fang i calç, / i l'habitació, ben blanca, de la clínica, / la persiana verda, el rector al costat / del seu llit, al capçal”. Al llarg de les últimes quatre dècades han estat molts els músics que han versionat Estellés, entre els quals hi ha Al Tall, Remigi Palmero, Miquel Gil, Toti Soler & Ester Formosa, Mariona Sagarra, Santi Arisa i, més recentment, Òscar Briz i Arthur Caravan, que a *Plens de sol de bon matí* actualitzen la interpretació de Palmero.

nesgotable

'L'INVENTARI CLEMENT DE GANDIA', LLIBRE INÈDIT

Maria Josep Escrivà i Josep Lluís Roig van descobrir l'any 2009 el manuscrit original de *L'inventari clement de Gandia*, amb què Estellés va guanyar el premi Ausiàs March l'any 1966. "Un 80% del

llibre era inèdit", diu Escrivà, que en recomana la lectura "pels poemes de caire popular i pels que fan pensar en el *Llibre de meravelles*". Un d'ells és *Educadament*, Misser Mascó, 17.

EDUCADAMENT, MISSER MASCÓ, 17 (fragment)

En Misser Mascó, 17. Al costat de Mestalla.
Enfront hi ha l'Albereda i, més avant, el riu.
Des d'on escric es veuen les palmeres més altes.
Des d'on escric es veuen, primerament, llençols.
Quan es mou un pic d'aire es veuen les palmeres, verdes, entre un parell de llençols commoguts.
Quan la riuada, es veia, des d'ací, l'agonia d'un parell de cavalls nugats en un estable.
Els dies clars es veu, a l'esquerra, la mar.
La mar entre terrasses, feta a trossos de vidre.
A l'horabaixa dóna certa serenitat.
Els que vénen a casa ixen, sempre, un moment a contemplar el mar, i diuen: mira, el mar!
És un descobriment que fan cada vegada.
Aleshores el mar esdevé cosa meua.
Jo no els puc mostrar cap cosa d'importància entre les pobres quatre parets de casa meua: no tinc quadres de firmes conegudes, il·lustres: a penes, uns retalls, unes fotografies retallades d'algunes revistes il·lustrades: a penes uns retalls, unes fotografies retallades d'algunes revistes il·lustrades; però aleshores dic: ara veuran vostés.
I els trac a la terrassa i els dic: com va això?
El mar esdevé meu. És com una obra meua.
És com un quadre, l'únic quadre que jo he pintat.
I tots diuen: el mar! Callen bocabadats.
Em donen uns discrets colpets, com qui no pot fer, de tanta emoció, l'elogi necessari.

02

car cinc llibres: *La clau que obri tots els panys*, *Llibre de meravelles*, *Llibre d'exilis*, *Primera audició* i *L'inventari clement*. "Aquell mateix any li vam muntar un gran homenatge al Teatre Principal de València. Va ser un acte amb molt de pes, amb actuacions musicals i teatrals...", diu Climent, que el 1972 va començar l'obra completa d'Estellés amb *Recomane tenebres*. Feia només quatre anys que havia fundat 3i4, una de les iniciatives editorials en llengua catalana més emblemàtiques de les últimes dècades al País Valencià.

Prolífic i popular

A partir d'aquell moment, l'obra d'Estellés creixeria a un ritme exponencial. Compaginaria la publicació de poemaris amb l'actualització de l'obra completa –deu volums en menys de dues dècades– i alhora s'embarcaria en el seu projecte més ambiciós, *Mural del País Valencià*, integrat per una seixantena de llibres de poemes en què recorre la història, la geografia i els personatges més destacats del seu món. "Editar el *Mural* ha estat un gran goig però també una feina important –diu Climent–. Estellés era un poeta que reordenava els seus llibres constantment". A la dificultat inicial s'hi afe-

01
VICENT ANDRÉS ESTELLÉS, HOMENATJAT
ARA

02-03
DETALLS DE L'EXPOSICIÓ 'CRONISTA DE RECORDS...' A VALÈNCIA
ACN

gia el fet que Estellés havia mort l'any 1994. Així i tot, *Mural* va arribar a les llibreries el 1996, i va engrandir sensiblement el llegat d'un dels poetes més prolífics de les lletres catalanes, encara molt estimat.

Jordi Sebastià, l'actual alcalde de Burjassot, no ha deixat passar l'efemèride d'aquest 2013, en què es commemoren 20 anys de la mort del poeta: "Ens han arribat tantes propostes que no donem l'abast –reconeix–. Un dels projectes més interessants és la *Ruta Estellés* que estem fent. El ceramista Vicente Espinosa està preparant una dotzena

de panells de grans dimensions que es van instal·lant en diversos llocs del poble. Al setembre, coincidint amb la commemoració del naixement, hi seran tots: cadascun es col·loca en indrets de Burjassot que surten als poemes. A l'abril es presentarà l'espectacle *Estellés, de mà en mà*, en què el pianista Miquel Juan acompanyarà el recital de Francesc Anyó. Al juny farem un concert amb músics que han versonat el poeta, i al novembre estrena-rem una obra de teatre".

A més, l'exposició *Vicent Andrés Estellés. Cronista de records i d'espe-*

rances –visitada per més de 20.000 persones al Centre del Carme de València– acaba de ser traslladada a Burjassot, i continuarà itinerant, en versió reduïda, per diversos pobles valencians durant els pròxims mesos. "Estellés desborda qualsevol intent de controlar el que es fa: no hi ha cap altre autor valencià que hagi inspirat tantes cançons, obres de teatre i quadres –diu Sebastià–. La seva obra anima a fer moltíssimes coses i això és engrescador".

Una de les assignatures pendents és disposar de l'edició crítica de l'obra. Els professors **Vicent Salvador** i **Josep Murgades** dirigeixen el projecte, que està temporalment aturat. "La falta de subvencions públiques en dificulta l'edició –diu Salvador–. Estellés era un home de gran activitat, no excessivament ordenat. Ja ho tenim tot catalogat. Hi ha inèdits, poemaris que canvien molt en segones edicions i volums que mai no han entrat a l'obra completa, com ara *Llibre de meravelles* i el *Mural del País Valencià*". Quan s'editin els llibres –en principi a 3i4– Salvador assegura que quedarà comprovat que Estellés era un autor "molt meticulós, que revisava constantment, un poeta que controlava totalment la seva obra". ♦

03